

Evangélikus Kántorlevél

Szerkeszti: Finta Gergely és Kinczler Zsuzsanna,
az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyházzene Tanszékén

A budapest-kelenföldi evangélikus gyülekezet orgonista-kántora

Elhivatottságom az igényes egyházzene és szakrális kultúra iránt döntően tanárainknak köszönhető. Az első inspirációkat a fői evangélikus kántorképző intézetben kaptam, ahol a nyári tanfolyamok tanárainak lelkesedése az otthonos légkörben könnyen átragadt ránk, gyerekekre. Ezen élmények hatására kezdem orgonálni az —akkor Mártírok útjai— zeneiskolában, ahol *Kárpáti József* növendékeként már tudatosan készültem a zenei pályára. Két év konzervatórium után 1990-ben fölvettek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola orgona- és egyházzene szakára, valamint a stuttgarti zeneművészeti főiskola orgona- és csembalós szakára. Két év stuttgarti tanulmány következett, ahol is a régizene elismert professzorai, *Ludger Lohmann* és *Jon Laukvik* osztályában tanulhattam a német evangélikus egyház ösztöndíjával. Hazatérésem után, 1997-ben kaptam meg orgonaművészi, zeneelmélet-tanári és egyházzenei diplomáimat. A Zeneakadémia egyházzene tanszakán eltöltött öt esztendő értékes tudással tett gazdagabbá, *Dobszay László* személye és elhivatottsága meghatározó volt nekem. Az ő szellemi öröksége az egymás lelkiségi és hitbéli értékeinek tisztelete volt. Ilyen értelemben nem volt számára különbség keresztény és keresztény ember között. Ezt számtalan alkalommal személyesen is megtapasztalhattam. Felekezeti hovatartozás nélkül az egyházzene igényes művelésére tanított bennünket. Nagyszerű pedagógus volt. Általa ismerhettem meg a hihetetlen gazdagságú gregorián énekkincset is, amely egyébként evangélikus korálirodalmunk alapját is képezi.

Már zeneakadémiai tanulmányaim mellett rendszeres orgonás szolgálatot láttam el a zuglói evangélikus gyülekezetben. 2000-ben a csillaghegyi evangélikus gyülekezet új templomot s nem sokkal rá új orgonát is építtetett. (Ld. róla Finta Gergely beszámolóját: „Új orgona a csillaghegy-békásmegyeri evangélikus templomban”, *Magyar Egyházzene* VIII (2000/2001) 510–511) 2001-ben engem kért fel a gyülekezet vezetősége az orgonistateendők ellátására. 8 évet töltöttem az egykori Krottendorf határán fekvő klinkertéglás templomban, s feladataim közé nem csak liturgikus szolgálatok ellátása tartozott, hanem aktív koncertélet szervezése is; kiállításokon, irodalmi esteken való közreműködés.

2008-ban sikerrel pályáztam meg a norvégiai Vardö evangélikus templomának orgonista állását. Egy igazán egzotikusnak nevezhető esztendő következett Norvégia legkeletebbre fekvő szigetén, ahol nem csak kántori feladataim voltak, hanem a helyi zeneiskolában is oktathattam zongorázni és énekelni vágyó növendékeket. De a nekem legmeghatározóbb és legihletőbb élmény az volt, hogy az akkor fennállásának éppen 129. esztendejét ünneplő *Vardø Mandssangforening* (Vardöi férfikar) karnagya lehettem. Kodály országában nevelkedve lenyűgözött ez a fajta zenei kultúra és elköteleződés, mely nem elsősorban a kottaolvasáson, hanem sokkal inkább a hagyományok őrzésének és a közösség összetartásának szándékán alapult, párosulva a zenei fejlődés igényével.

Kötődésem a kelenföldi evangélikus templomhoz nem új keletű. A '80-as években hittanosként már tagja voltam a gyülekezetnek, később az énekkar munkájába is bekapcsolódtam, de orgonatanulmányaim megkezdésével is ez a tér vált gyakorlásaim színterévé. Amikor 2010-ben megpályáztam a kántori állást, mindezekkel az emlékekkel megtámogatva kezdtem munkámat a Magyar István utcában. Nagy elődöm, *Sulyok Imre* zenei öröksége zsinórmértékemmé vált: a gyülekezetben ötvenhárom esztendeig hűségesen szolgáló egyházzenesz kórus- és zenekari művei, liturgikus használatra írt számtalan orgonaműve olyan érték, melynek ápolása, továbbörökítése nekem is rendkívüli jelentőséggel bír.

Sulyok (születési nevén Schulek) Imre önzetlen odaadással szolgálta gyülekezetét. Énekelni tanította őket, ami szó szerint értendő: az új énekeskönyvek (1955., 1982.) megjelenését követően a különböző gyülekezeti alkalmakkor (például szeretetvendégségeken, bibliaórákon és énekkari próbákon) maga tanította az énekeket, s szinte napi rendszerességgel gyakoroltatta a gyülekezettel azokat; a későbbiekben a gyülekezet lelkészével, *Bence Imrével* közösen. Havi ének bevezetésével az új, modern énekek is az istentiszteletek törzsanyagává válhattak. Egyes új énekekre még többszólamú kórusfeldolgozásokat is komponált. Az ő munkájának, valamint az énekkari kultúra töretlen továbbélésének hatására rendkívül aktívan éneklő gyülekezet a mai: igényli a komoly előjátékokat, zeneműveket, inspirálva egyházzeneszeit a „tiszta”, bachi evangélikus zenei hagyományok őrzésére.

A budapest-kelenföldi evangélikus templom 1928-ban épült neoromán stílusban Schulek János tervei szerint. Az épületegyüttes sajátossága a templomtérrel egybenyitható tanácsterem, valamint a templom alatt húzódó kolumbárium. Orgonát 1934-ben építtetett a gyülekezet a Rieger-céggel (Op. 2652.) két manuálon 22 regiszterrel, késő romantikus stílusban pneumatikus kúpláda rendszerrel. Az orgonán 1974–1988 között az FMKV teljes átépítést végzett, a hangszert Rückpositiv-művel egészítette ki. Az átépítés során a Rieger-részeket ugyan felhasználták, de az „új” hangszer nem tükrözi az eredeti koncepció hangzás-ideálját. Neobarokk orgona született, mely a több szakaszban történt átépítés-átintónálás során nyerte el jelenlegi hangképét.

A második legnagyobb budai gyülekezetnek jelenleg három beiktatott lelkésze és két kántora van. *Bence Gáborral* ketten látjuk el a gyülekezet zenei szolgálatait. Bizonyos értelemben megoszlik a munkánk: orgonista-kántorként elsődlegesen rám hárul az orgonista teendőinek ellátása a kazuális szolgáltatokkal kiegészítve; hangversenyek, zenés istentiszteletek szervezése; az orgona műszaki állapotának felügyelete, a szükséges karbantartások intézése; a zenekar és kórus kísérése; a koncerteken, fellépéseken való hangszeres közreműködés. Gábor a gyülekezet karnagy-kántora, ő a kántorátus, az ének- és zenekar vezetője, velem együtt az istentiszteleti és egyéb liturgikus alkalmak kántori teendőit látja el. Az énekrendet felváltva állítjuk össze, s ez az egyházi év ünnepeire való igényes felkészülés alapja.

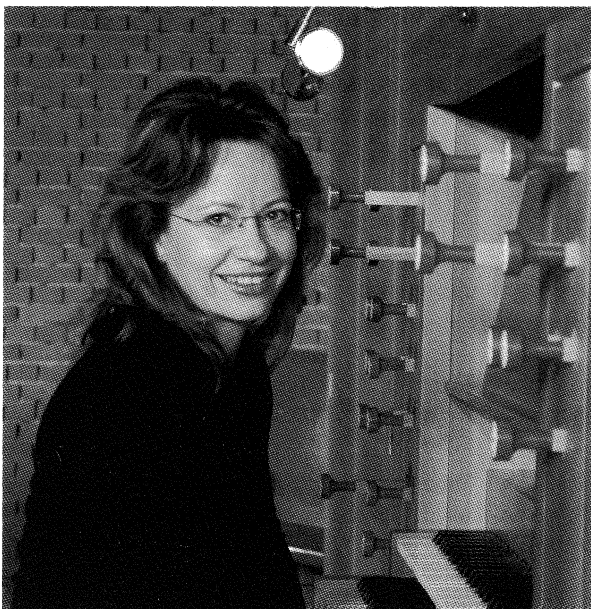
Vasárnaponként három istentisztelet van, 8 órakor, 10.30-kor, és este 6 órakor. Minden hónap első vasárnapján 9.30 órakor családi istentiszteletet tartunk, mely elsősorban a kisgyermekes családoknak összeállított liturgia szerint zajlik, alkalmanként váltakozva hagyományos orgonakíséretes énekekkel, illetve gitáros vagy egyéb ifjúsági dalokkal. Az esti istentiszteletek különlegessége a protestáns hagyományokon alapuló vesperás éneklése, melyet 20 éve a Fővárosi Protestáns Kántorátus énekesei végeznek Gábor vezetésével. A délelőtti, úrvacsorás istentiszteleteken a 2007-ben megjelent *Gyülekezeti Liturgikus Könyv* szerint énekeljük a liturgikus tételeket. A délelőtti istentiszteletek rendje valamelyest eltér egymástól, és ha azt is hozzá vesszük, hogy a lelkészek az adott liturgikus rendeket egymáshoz képest is valamelyest különbözőképpen végzik, akkor elmondható, hogy igen változatos liturgikus rendek vannak használatban Kelenföldön.

Ma mintegy 120–150 ember jön el vasárnaponként templomunkba, az egyházközséghez tartozó farkasréti kápolnába 15–20-an járnak. A családi istentiszteletek önmagukban is 80–100 hívet vonzanak. A gyülekezetet jellemzően budai polgári-értelmiségi családok alkotják. Meglátásom szerint az egyik legjelentősebb belső összetartó erő az ének- és a zenekar közössége, melynek volt és jelenlegi tagjai teszik ki javarészt az egyházközség egyéb feladatokat is örömmel vállaló, aktív rétegét. Ők a ma 40–50 éves korosztály, akik gyerekkoruk óta járnak ebbe a templomba. Ez nagyon jelentős kötődés, mely független a papok személyétől, a belső feszültségektől. Gyermekük jelenléte, a cserkészek népes tábora, valamint fiatal lelkészünk nyitottsága, új embereket is megszólítani képes gyülekezetépítő tevékenysége reménységre ad okot a gyülekezet jövőjét illetően.

Beiktatásom után hamarosan kialakítottuk a zenés istentiszteletek rendjét, mely évente 10 alkalommal, a nyári hónapok kivételével minden hónap 3. vasárnapján énekes és hangszeres szólisták, valamint a gyülekezet zenei együtteseinek közreműködésével valósul meg. Adventben és böjttben is szakrális muzsika egészíti ki a hétköznap esti istentiszteleteket. Fontos nekem a gyülekezet nyitottsága s a kiváló muzsikusok aktivitása a liturgia szolgálatában.

2011-ben első alkalommal csatlakoztunk az Ars Sacra fesztivál keretében országosan megrendezett Nyitott templomok napja rendezvényhez. Azóta évente megrendezzük a szakrális tér eme ünnepét. Minden korosztálynak kínálunk érdekes programokat a templomban, a tanács- és gyülekezeti termekben vagy a kolumbáriumban. Nekem és mindazon barátaimnak, kollégáimnak, akik támogatják a rendezvény létrejöttét templomunkban, meghatározó élmény a nyitottságban való részvétel, a felekezeti ségen túlmutató egyetemes értékek közvetítése. A hétköznap többnyire zárva tartott evangélikus templomok ezen a napon bekapcsolódhatnak egy országos „vérkeringésbe”, szakrális terek, emberi közösségek konkrét és átvitt értelemben egyaránt bejárhatóvá válnak. A kezdetektől igyekeztem egy központi gondolat köré szervezni e szombati napok eseményeit, megteremtve a lehetőségét a különböző művészeti ágak történeti-eszmei összekapcsolásának, hogy a kelenföldi evangélikusok értékein túl az egyetemes keresztény értékeket közvetítve, azokat megidézve minőségi programsorozat állhasson össze.

Egyházzenei tevékenységemet maradéktalanul kiegészíti a pedagógusi pályá: a budaörsi Leopold Mozart Zeneiskolában 19 éve tanítok zongorát és orgonát, a tanszak vezetőjeként koordinálom az ott folyó munkát. A Budapest melletti kisváros zenei életét nyitottság és sokszínűség jellemzi, a város vezetése kiemelt figyelemmel és támogatással kíséri az ifjúság zenei képzését, szervez hangversenyeket. Mindez ihletően hat a fiatal tanári karra, akik aktívan részt vesznek a város zenei rendezvényein. Kollégáim és az ő növendékeik közül többen is rendszeres közreműködői a kelenföldi zenés istentiszteleteknek.

Nincs számomra nagyobb jelentőséggel bíró foglalatosság, mint mindazon értékek közvetítése, továbbadása, melyeket magam is ajándékba kaptam. Büszkeség tölt el, mikor növendékeim Chopin-játékát hallgatom, és újjáérettő érzés, mikor Bach-fúgákat játszhatok.

Pál Diana

Pál Diana a békásmegyeri evangélikus templom orgonájánál (2009).